

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par augu aizsardzības līdzekļu ilgtspējīgu lietošanu un ar ko groza Regulu (ES) 2021/2115”

(COM(2022) 305 final – 2022/0196 (COD))

(2023/C 100/21)

Ziņotājs: **José Manuel ROCHE RAMO**

Līdzziņotājs: **Arnold PUECH D'ALISSAC**

Atzinuma pieprasījums	Eiropas Parlaments, 14.7.2022. Padome, 6.7.2022.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 192. panta 1. punkts un 304. pants
Pilnsapulces lēmums	22.2.2022.
Atbildīgā specializētā nodaļa	Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	24.11.2022.
Pieņemts plenārsesijā	14.12.2022.
Plenārsesija Nr.	574
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	157/01/04

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Priekšlikums regulai par augu aizsardzības līdzekļu ilgtspējīgu lietošanu ievieš vairākus jauninājumus un pasākumus, kuru mērķis ir novērst dažus trūkumus, kas konstatēti, piemērojot un izpildot Direktīvu par pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu ⁽¹⁾.

1.2. EESK atzīst, ka šāda pārskatīšana ir nepieciešama, un atzinīgi vērtē to, ka daudzi no pašreizējā direktīvā konstatētajiem ierobežojumiem un jaunajā priekšlikumā ierosinātajām iniciatīvām jau ir minēti tās novērtējuma ziņojumā ⁽²⁾ iekļautajās piezīmēs un ieteikumos. Minēsim tikai dažus no tiem: vajadzība labāk saskaņot valstu rīcības plānu īstenošanu, apstākļu atšķirības dalībvalstīs, atbilstoša lietotāju apmācība un jauno tehnoloģiju, piemēram, precīzās lauksaimniecības, veicināšanas nozīme, un izskatāmās regulas mērķis ir rast risinājumu šīm vajadzībām.

1.3. Saskaņā ar mērķiem, kas izvirzīti stratēģijā “No lauka līdz galdam” un Biodaudzveidības stratēģijā 2030. gadam, priekšlikuma regulai par pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu iecere ir uzlabot pārtikas sistēmu vidisko, ekonomisko un sociālo ilgtspēju. Šajā saistībā EESK atzinīgi vērtē minēto mērķu iekļaušanu priekšlikumā un vienlaikus atzīst ieguvumus, ko tas ievieš iedzīvotāju un patērētāju veselības un vides uzlabošanā.

1.4. Jaunajā Eiropas stratēģijā ir noteikti kvantitatīvi mērķi pesticīdu lietošanas un riska samazināšanas jomā līdz 2030. gadam. Šie mērķi, protams, ir vērienīgi, tāpēc jānosaka saprātīgi pārejas periodi, kuros ņemts vērā ⁽³⁾ pesticīdu vēsturiskais izmantošanas samazinājums, kā arī ģeogrāfiskie, lauksaimnieciskie un sociālekonomiskie apstākļi dažādās dalībvalstīs, un kuru laikā lauksaimniekiem tiek dota iespēja piekļūt jauniem alternatīviem produktiem. Ņemot vērā, ka

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/128/EK (2009. gada 21. oktobris), ar kuru nosaka Kopienas sistēmu pesticīdu ilgtspējīgas lietošanas nodrošināšanai (OV L 309, 24.11.2009., 71. lpp.).

⁽²⁾ EESK informatīvs ziņojums “Direktīvas par pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu novērtējums”.

⁽³⁾ Eurostat, Pesticīdu pārdošana ES.

pašreizējie zema riska instrumenti tirgū nonāk vidēji desmit gadu laikā, likumdevējiem jābūt īpaši uzmanīgiem attiecībā uz minēto mērķu sasniegšanas grafiku, pieļaujot nepieciešamo elastību, lai ievērotu principu “nevienu neatstāt novārtā”. Turklāt EK priekšlikumā paredzēti tālejoši augu aizsardzības līdzekļu izmantošanas ierobežojumi tā sauktajās “jutīgajās zonās”. EESK norāda, ka ierosinātā “jutīgo zonu” definīcija un noteikumu par “jutīgām zonām” darbības joma attiecas uz lieliem lauksaimnieciskās ražošanas apgabaliem Eiropas Savienībā. Šādi prasībai ir tālejošas sekas, tāpēc to vajadzētu ieviest, tikai pamatojoties uz argumentētu zinātnisku un agronomisku ietekmes novērtējumu.

1.5. Saistībā ar saskaņotajiem riska indikatoriem ir nepieciešamas skaidras pamatnostādnes un piemēroti rādītāji. Tā kā pašreizējie dati ir ierobežoti, it īpaši attiecībā uz ķīmisko pesticīdu lietošanu, izmantotajai metodei jābūt ļoti piesardzīgai. Tas ir īpaši nepieciešams, ja par atskaites punktu izmanto pārdoto produkciju (saskaņotais riska indikators Nr. 1). Tāpat īpaša uzmanība jāpievērš laika periodam, kas izmantots tās aprēķināšanai. Šajā saistībā varētu uzlabot aplēses par pesticīdu laišanu tirgū, piemēram, nošķirot atļaujas profesionālai lietošanai un “lietošanai mājās un dārzā” (t. i., attiecīgi lauksaimnieciskiem un nelauksaimnieciskiem mērķiem).

1.6. Nesenāko krīžu – no pandēmijas līdz iebrukumam un karam Ukrainā – negatīvās sekas, kā arī klimata pārmaiņu (sausums, ugunsgrēki, plūdi, jauni kaitēkļi, karstuma viļņi u. c.) ietekmes izteiktā palielināšanās padara pārtikas ražošanu un nodrošinātību ar pārtiku par vienu no ES politiskās darba kārtības augstākajām prioritātēm.

1.7. Tomēr Eiropas Savienībai jāturpina izstrādāt ceļvedi, lai izpildītu savas saistības klimatrīcības un ilgtspējas jomā. Apzinoties, ka Eiropai jāturpina īstenot darbības saskaņā ar 2030. gada programmu un IAM, būtu arī jāņem vērā pašreizējo apstākļu ietekme uz lauksaimniecības pārtikas sistēmām. Šajā saistībā pašreizējās krīzes scenārijā būtu jāparedz iespēja piemērot dažas atkāpes, vienmēr *ad hoc* formā un uz ierobežotu laiku⁽⁴⁾.

1.8. Šī krīze ir jāizmanto arī kā izdevība novērst globālās nestabilitātes strukturālos cēloņus un pārveidot piegādes ķēžu dinamiku, lai panāktu ilgstošus uzlabojumus cilvēku un planētas labā. It īpaši ir steidzami jāsaņem padziļinātas debates un pārdomas par lauksaimniecības pārtikas sistēmu, kas Eiropas Savienībai ir jāveido nākamajās desmitgadēs.

1.9. Vienlaikus ES pienākums un atbildība ir nostiprināt pārtikas ražošanu un nodrošinātību ar pārtiku kā vienu no galvenajiem stratēģiskajiem mērķiem. Šajā ziņā zaļā kursa un stratēģijas “No lauka līdz galdam” mērķi, starp kuriem ir arī izskatāmais priekšlikums, vienmēr jābalsta uz zinātniskiem pierādījumiem, kam jāpievieno attiecīgs ietekmes novērtējums, lai nodrošinātu mērķu piemērotību, ievērojot proporcionalitātes principu.

1.10. Šajā saistībā dažādos pētījumos⁽⁵⁾ ir brīdināts par iespējamām nelabvēlīgām sekām, ko pasaules mērogā – mazākas ražas un zemākas produktivitātes dēļ – radītu krasa pārtikas cenu paaugstināšanās. Lauksaimnieciskās ražošanas samazināšanās varētu palielināt Eiropas Savienības atkarību no pārtikas importa no trešām valstīm, radot vidisku, sociālu un ekonomisku kaitējumu.

1.11. Tāpēc par priekšlikuma galīgo mērķi jānosaka atbalsts alternatīviem risinājumiem (instrumentu kopumam), par prioritāti izvirzot integrētās augu aizsardzības labāku īstenošanu un ieviešanu, kam arī turpmāk jābūt priekšlikuma stūrakmenim, palielinot un atbalstot kaitēkļu apkarošanas alternatīvo pasākumu, piemēram, zema riska vai biobāzētu augu

(4) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas rezolūcija par karu Ukrainā un tā ekonomisko, sociālo un vidisko ietekmi (OV C 290, 29.7.2022, 1. lpp.).

(5) FAO, *Hunger Hotspots – FAO-WFP early warnings on acute food insecurity*.

aizsardzības līdzekļu izmantošanu. Tomēr pašlaik šie risinājumi nevar aizstāt ķīmisko pesticīdu izmantošanu. Dalībvalstīm būtu jāveicina šā instrumentu kopuma pēc iespējas drīzāka izmantošana, vienlaikus nodrošinot, ka tiek ieviestas atbilstošas stimulu sistēmas.

1.12. Šajā instrumentu kopumā būtu jākoncentrējas uz dažādiem zinātnē un inovācijā balstītiem risinājumiem un pasākumiem: izturīgāku šķirņu, sertificētu sēklu, saglabājošas lauksaimniecības, integrētās ražošanas, jaunu selekcijas paņēmienu, bioloģiskās lauksaimniecības, augsekas, kā arī digitālo metožu vai mazo kultūru izmantojumam jākalpo par ceļvedi, lai sekmīgi pārietu uz modeli, kura pamatā ir mazāka augu aizsardzības līdzekļu izmantošana.

1.13. Lai to panāktu, ir vajadzīgas ilgtspējīgas, zinātniski pamatotas, efektīvas, drošas un finansiāli pieejamas fitosanitārās sistēmas, kas var nodrošināt lauksaimniekus ar instrumentiem, kuri tiem nepieciešami, lai saglabātu konkurētspēju. Šajā saistībā Komisijai jāpieprasa savstarpīgums attiecībā uz standartiem, lai no trešām valstīm importētie produkti, kas tiek apstrādāti ar produktiem, kuri Savienības tirgū nav atļauti, būtu pakļauti standartiem, kas ir vismaz līdzvērtīgi Eiropas Savienībā piemērotajiem.

1.14. Vienlaikus ir svarīgi izvairīties no nesamērīga birokrātiskā sloga pieauguma lauksaimniekiem, kas vairāk skartu mazās un vidējās saimniecības, kuras to ekonomikas nelielā apjoma dēļ ir mazāk noturīgas pret šādiem satricinājumiem.

1.15. Turklāt par statistikas datu izplatīšanu atbildīgajām pārvaldības iestādēm ir ļoti apzinīgi jārikojas ar statistikas datiem un it īpaši pilnībā jāievēro personu tiesības uz privātumu un īpašumtiesības uz datiem, kas daudzos gadījumos ir konfidenciāla informācija.

1.16. EESK atzinīgi vērtē apņemšanos ieviest objektīvu, profesionālu un neatkarīgu konsultāciju modeli, kas ļautu lauksaimniekiem savos laukos arī turpmāk izmantot ilgtspējīgu praksi. Funkcija, ko šajā saistībā var pildīt lauksaimnieku organizācijas un kooperatīvi, būs izšķiroši svarīga, lai palielinātu lauksaimnieku ieguvumus gan ražošanā, gan iespējamā kolektīvā tirdzniecībā (piemēram, kooperatīvie uzņēmumi).

1.17. EESK atzinīgi vērtē arī to, ka ir ieviests īpašs pasākums nolūkā sniegt finansiālu atbalstu lauksaimniekiem radušos izmaksu kompensēšanai. Tomēr EESK uzskata, ka vēl ir sīkāk jāprecizē vairāki aspekti, kas saistīti ar tā saderību ar KLP, it īpaši ar termiņiem un praktisko īstenošanu saistīti aspekti, ņemot vērā, ka jaunajai KLP un attiecīgajiem stratēģiskajiem plāniem visās dalībvalstīs jābūt apstiprinātiem un jāstājas spēkā 2023. gada 1. janvārī.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. Direktīvas par pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu pārskatīšanas ietvaros Eiropas Komisija 2022. gada 22. jūnijā publicēja priekšlikumu regulai par augu aizsardzības līdzekļu ilgtspējīgu lietošanu, ko sākotnēji bija paredzēts publicēt 2022. gada 23. martā un ko atlika Krievijas iebrukuma Ukrainā dēļ. Regula tika publicēta "Dabas aizsardzības paketē" kopā ar Dabas atjaunošanas regulu. Minētā pakete ir izšķirošs solis Eiropas zaļā kursa, stratēģijas "No lauka līdz galdam" un Biodaudzveidības stratēģijas īstenošanā.

2.2. Atbilstīgi stratēģijai "No lauka līdz galdam" Komisijas priekšlikumā izvirzītie galvenie mērķi ir šādi:

— līdz 2030. gadam par 50 % samazināt ķīmisko pesticīdu vispārējo izmantošanu un risku (1. samazināšanas mērķis) un līdz 2030. gadam par 50 % samazināt visbīstamāko pesticīdu izmantošanu (2. samazināšanas mērķis) salīdzinājumā ar 2015., 2016. un 2017. gada vidējo rādītāju,

— pastiprināt integrētās augu aizsardzības īstenošanu un izpildi,

— palielināt mazāk bīstamu, neķīmisku alternatīvu izmantošanu kaitēkļu apkarošanai, neizmantojot ķīmiskus pesticīdus,

- uzlabot monitoringa datu pieejamību par pesticīdu lietošanu, izmantošanu un risku veselībai un videi,
- uzlabot tiesību normu īstenošanu, piemērošanu un izpildi visās dalībvalstīs, lai uzlabotu rīcībpolitiku efektivitāti un rezultativitāti, un
- veicināt jaunu tehnoloģiju, piemēram, precīzās lauksaimniecības, ieviešanu, lai samazinātu pesticīdu vispārējo izmantošanu un ar tiem saistīto risku.

2.3. Dalībvalstis savu valsts mērķrādītāju attiecībā uz ķīmisko augu aizsardzības līdzekļu izmantošanu un risku var samazināt, izmantojot svēruma sistēmu, kurā ņem vērā skaitli, kas saistīts ar intensitāti, un skaitli, kas saistīts ar izmantošanu un risku. Šis procentuālais samazinājums nekādā gadījumā nedrīkst būt mazāks par 35 % un lielāks par 70 % līdz 2030. gadam.

2.4. Lai sasniegtu šos rezultātus, Komisijas priekšlikumā ir noteikti vairāki ES līmenī juridiski saistoši samazināšanas mērķi. Jaunajos noteikumos arī paredzēts, ka dalībvalstīm ir jāpieņem saistoši mērķrādītāji, lai palīdzētu sasniegt kopējo ES mērķi. Regulā dalībvalstīm ir paredzēta elastība, lai ņemtu vērā attiecīgās valsts apstākļus. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš pesticīdu lietošanas vēsturiskajai attīstībai un intensitātei katrā dalībvalstī.

2.5. Komisija katru gadu mērīs ķīmisko pesticīdu izmantošanu un risku, kā metodi izmantojot datus par augu aizsardzības līdzekļu pārdošanu, ko dalībvalstis paziņo Komisijai. Par bāzliniju 50 % samazinājuma aprēķināšanai izmantos 2015., 2016. un 2017. gada pārdošanas apjomus.

2.6. Visas aktīvās vielas, ko laiž tirgū kā augu aizsardzības līdzekļus, iedalīs vienā no četrām grupām, un katrai no tām piešķirs svērumu, kas bīstamākajām grupām ir lielāks.

2.7. Rezumējot, pārskatītās redakcijas galvenie jauninājumi ir šādi:

- pieņemt regulu, kas ir tieši saistoša un vienādi piemērojama visās dalībvalstīs,
- juridiski saistoši mērķi – līdz 2030. gadam par 50 % samazināt ķīmisko pesticīdu lietošanu un risku, kā arī bīstamāku pesticīdu lietošanu,
- racionalizēti valstu rīcības plāni un gada ziņojumi, kuros atbalstīti juridiski saistoši mērķi;
- vidi saudzējoša kaitēkļu apkarošana, kas nodrošina, ka visi lauksaimnieki praktizē integrēto augu aizsardzību, kurā ķīmiskie augu aizsardzības līdzekļi tiek izmantoti tikai kā galējs līdzeklis,
- jauns reģistrs, kas atbalsta augu aizsardzības līdzekļu lietošanas iekārtu pārbaudi,
- apņemšanās pārskatīt saskaņotos riska indikatorus, ņemot vērā statistiku par lauksaimniecības ielaidi un lauksaimniecības nozares izlaidi,
- stimuli lauksaimniekiem saskaņā ar jauno kopējo lauksaimniecības politiku (KLP) samazināt augu aizsardzības līdzekļu lietošanu: ārkārtas finansējums ar mērķi atbalstīt prasību izpildi piecus gadus,
- apmācība: jauni apmācības sertifikātu derīguma termiņi un apmācības pierādījums, kas nepieciešams noteiktām darbībām,
- aizliegums lietot augu aizsardzības līdzekļus jutīgās teritorijās un līdz trīs metru attālumā no tām,
- stingrāki kritēriji atkāpēm attiecībā uz izsmidzināšanu no gaisa.

2.8. Lauksaimniekus un citus lietotājus pārejā uz ilgtspējīgākām pārtikas ražošanas sistēmām atbalstīs vairāku svarīgu politikas pasākumu kopums, tostarp: i) plašāks zema riska un bioloģisko alternatīvu klāsts tirgū; ii) stimuli lauksaimniekiem samazināt pesticīdu lietošanu saskaņā ar jauno KLP; iii) pētniecība un izstrāde saskaņā ar pamatprogrammu "Apvārsnis 2030"; un iv) bioloģiskās lauksaimniecības rīcības plāns.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Pašreizējais krīzes scenārijs no pandēmijas līdz iebrukumam un karam Ukrainā un straujajam klimata pārmaiņu ietekmes pieaugumam (sausums, ugunsgrēki, plūdi, jauni kaitēkļi, karstuma viļņi u. c.) rada spēcīgu spiedienu uz Eiropas un pasaules lauksaimniecības pārtikas sistēmām. Tomēr šiem šķēršļiem nevajadzētu atturēt Eiropas Savienību no izlēmīgas turpmāku darbību izstrādes, kuru mērķis ir panākt taisnīgu pārkārtošanos, kā izklāstīts programmā 2030. gadam ⁽⁶⁾.

3.2. EESK daudzos atzinumos ir aicinājusi izstrādāt visaptverošu ES pārtikas politiku, kas nodrošinātu: i) ekonomisko, vidisko un sociāli kultūrālo ilgtspēju; ii) ntegrāciju starp nozarēm, politikas jomām un valdības līmeņiem; iii) iekļaujošus lēmumu pieņemšanas procesus; iv) obligātu pasākumu (noteikumi un nodokļi) un stimulu (cenu prēmijas, piekļuve kredītiem, līdzekļiem un apdrošināšanai) kombināciju, lai paātrinātu pāreju uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām ⁽⁷⁾.

3.3. Lai sasniegtu šos mērķus, ir vajadzīga lielāka saskaņotība un koherence starp dažādām ES politikas jomām un tiesību aktiem, proti, Eiropas zaļo kursu, stratēģiju "No lauka līdz galdam" un Biodaudzveidības stratēģiju, Nulles piesārņojuma rīcības plānu, augu aizsardzības līdzekļu ilgtspējīgu izmantošanu utt.

3.4. Turklāt KLP budžets būtu nevis jāsamazina vai jāsauglabā pašreizējā līmenī, bet gan jāpalielina un jāatbalsta pārkārtošanās. KLP stratēģisko plānu apstiprināšanai vajadzētu būt atkarīgai no tā, vai dalībvalstis ir pieņēmušas visaptverošus uzturvides pārveidošanas plānus, kuros veselīgas un ilgtspējīgas pārtikas ražošanas veicināšana būtu saistīta ar jaunu tirgu izveidi šādiem produktiem ⁽⁸⁾.

3.5. Šajā saistībā Komiteja atzinīgi vērtē lēmumu jaunajā KLP prioritāri piešķirt finansējumu brīvprātīgai praksei, kuras mērķis ir atbilstība augu aizsardzības līdzekļu ilgtspējīgai izmantošanai, un ar šādu palīdzību nekādā veidā nesodot vai neiespaidojot ienākumus no izmantotās alternatīvas prakses, kas arī ir likumīga un atļauta saskaņā ar Eiropas tiesību aktiem. Finansējums, piemēram, ekoshēmām un lauku attīstības iniciatīvām, parasti ir bijis pieejams tikai tām iniciatīvām, kas iet tālāk par juridiski noteiktajām prasībām. Jaunais regulējums ļaus visām dalībvalstīm piecus gadus finansēt visu lauksaimnieku saistību izpildi attiecībā uz augu aizsardzības līdzekļu ilgtspējīgu izmantošanu.

3.6. Tāpat Komiteja atzinīgi vērtē centienus palielināt valstu rīcības plānu efektivitāti augu aizsardzības līdzekļu ilgtspējīgas lietošanas jomā. Lai gan valstu rīcības plāni augu aizsardzības līdzekļu ilgtspējīgas lietošanas jomā varēja būt diezgan dažādi un mērķi bija brīvprātīgi un varēja aptvert dažādas interešu jomas, tagad tiem ir racionālāks saturs un pievienots detalizēts iniciatīvu saraksts un šo iniciatīvu saikne ar stratēģijas "No lauka līdz galdam" mērķiem. Visām dalībvalstīm tiks lūgts uzskaitīt finansiālos un citus pasākumus, kas veicina integrētu augu aizsardzību un neķīmiskas alternatīvas. Tām gada progressa un īstenošanas ziņojumos būs jāiepažīstina ar tendencēm virzībā uz visiem mērķiem, apkopojot kvantitatīvos datus par atbilstību augu aizsardzības līdzekļu ilgtspējīgai izmantošanai. Komisija reizi divos gados sagatavos gada progressa un īstenošanas ziņojumu analīzi.

⁽⁶⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas rezolūcija par karu Ukrainā un tā ekonomisko, sociālo un vidisko ietekmi (OV C 290, 29.7.2022, 1. lpp.).

⁽⁷⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Stratēģija "No lauka līdz galdam". Taisnīgas, veselīgas un videi draudzīgas pārtikas sistēmas vārdā" (COM(2020) 381 final) (OV C 429, 11.12.2020., 268. lpp.).

⁽⁸⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Stratēģija "No lauka līdz galdam". Taisnīgas, veselīgas un videi draudzīgas pārtikas sistēmas vārdā" (COM(2020) 381 final) (OV C 429, 11.12.2020., 268. lpp.).

3.7. Tomēr ir svarīgi, lai šis jaunais pārvaldības modelis “nevienu neatstātu novārtā”: tas nozīmē panākt, ka visas dalībvalstis var optimāli īstenot augu aizsardzības līdzekļu ilgtspējīgu izmantošanu, neraugoties uz to atšķirīgo sākuma punktu.

3.8. Lai sasniegtu šo mērķi, jaunās regulas izstrādē, uzraudzībā un turpmākajā novērtēšanā cieši jāiesaista organizēta pilsoniskā sabiedrība un it īpaši organizācijas, kurām ir pieredze pesticīdu jomā. Jāuzlabo sabiedrībai un it īpaši patērētājiem par pesticīdu nozīmi sniegtās informācijas kvalitāte, kā arī pesticīdu lietotāju apmācība un informēšana ⁽⁹⁾.

3.9. Taisnīgas pārtikas cenas (kas atspoguļo patiesās ražošanas izmaksas videi un sabiedrībai) ir būtiskas, lai izveidotu ilgtermiņā ilgtspējīgas pārtikas sistēmas. Ir svarīgi, lai pat pašreizējās krīzes laikā ES nodrošinātu patiesu savstarpīgumu preferenciālās tirdzniecības nolīgumos ⁽¹⁰⁾.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Augu aizsardzības līdzekļu ilgtspējīgai lietošanai būtiska ir alternatīvu risinājumu un jaunu tehnoloģiju piekļūstamības, pieejamības un rentabilitātes uzlabošana. Integrētā augu aizsardzība, kā arī citas pesticīdu ierobežotas lietošanas metodes, kas saistītas ar integrēto ražošanu, un bioloģiskā lauksaimniecība bija gan viens no galvenajiem direktīvas elementiem, gan ir jaunās regulas pamatā ⁽¹¹⁾.

4.2. Ierosinātajā regulā ir iekļauts vispārējs noteikums, ka profesionālie lietotāji, tostarp lauksaimnieki, pirms ķīmisko augu aizsardzības līdzekļu lietošanas izmanto neķīmiskus pasākumus. Tas ietver tādas darbības kā augseka, kaitēkļu uzraudzība, kaitēkļu integrēta apkarošana un neķīmisku kaitēkļu apkarošanas metožu un citu zemāka riska pesticīdu lietošana ⁽¹²⁾.

4.3. Tas nebūt nenozīmē, ka pesticīdu lietošana noteiktos apstākļos nav ne iespējama, ne nepieciešama. Gluži pretēji, dažos gadījumos, piemēram, rūpnieciskā pārtikas ražošanā, kaitēkļus ir iespējams pienācīgi kontrolēt tikai ar pesticīdiem, kas saskaņā ar integrētās augu aizsardzības pamatprincipu ir galējais līdzeklis. Kā piemērs jāuzsver to nozīmīgums, piemērojot šaurai lietošanai.

4.4. Klimata pārmaiņas paātrina tādu kaitēkļu izplatību, kuru apkarošanai ir nepieciešami pesticīdi, kad visi pārējie kontroles līdzekļi ir izsmelti. Šī nepieciešamība kļūst vēl acīmredzamāka brīdī, kad visas aplēses liecina, ka nākamajos trīsdesmit gados pasaules iedzīvotāju skaits pieaugs par vairāk nekā diviem miljardiem cilvēku. Šis scenārijs ir pienācīgi jāņem vērā, lai nodrošinātu stabilu pārtikas ražošanas sistēmu, kas spēj apgādāt nemitīgi augošo pasaules iedzīvotāju skaitu.

4.5. Turklāt pēdējos gados aizvien biežākie sausuma periodi, plūdi, karstuma viļņi un krasas temperatūras svārstības apdraud lauksaimnieku pārtikas ražošanas jaudu un ražas. Šajā saistībā, ņemot vērā pašreizējās krīzes, ko izraisīja vispārējais pandēmija un pēc tam – iebrukums Ukrainā, kā arī iepriekš minētās klimata pārmaiņu sekas, lauksaimnieciskajā ražošanā ir jāuztur stabilas ražas, lai apgādātu pasauli ar augstas kvalitātes produktiem pietiekamā daudzumā un garantētu nodrošinātību ar pārtiku.

⁽⁹⁾ EESK informatīvs ziņojums “Direktīvas par pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu novērtējums”.

⁽¹⁰⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Stratēģija “No lauka līdz galdam”. Taisnīgas, veselīgas un videi draudzīgas pārtikas sistēmas vārdā” (COM(2020) 381 final) (OV C 429, 11.12.2020., 268. lpp.).

⁽¹¹⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Integrētā ražošana Eiropas Savienībā” (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 214, 8.7.2014., 8. lpp.).

⁽¹²⁾ EESK informatīvs ziņojums “Direktīvas par pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu novērtējums”.

4.6. Regulā arī uzsvērtā nozīmīgā funkcija, kas jāpilda neatkarīgiem konsultantiem, kuri sniegs profesionālas konsultācijas saskaņā ar noteikumiem par konkrētiem kultūraugiem un atbilstīgi integrētajai augu aizsardzībai. Šajā saistībā ir svarīgi stiprināt un veicināt to profesionālo lauksaimniecības organizāciju un kooperatīvu konsultatīvo lomu, kas kā lauka aģenti sniedz tiešu atbalstu uz vietas. Piemēram, Spānijā ir obligāti vajadzīgs konsultanta atzinums par lielāko daļu kultūraugu, un šī prasība ir palielinājusi oficiāli sertificētu konsultantu skaitu līdz vairāk nekā 20 000.

4.7. Iepriekšējā Direktīvas par pesticīdu ilgtermiņu lietošanu novērtējumā EESK norādīja, ka ir svarīgi uzlabot uzraudzības sistēmu un nodrošināt atbilstību starp Direktīvu par pesticīdu ilgtermiņu lietošanu un valstu rīcības plāniem. Ilgtermiņu pesticīdu lietošanas ietvaros profesionālajiem lietotājiem būs jāreģistrē jebkuras iejaukšanās (ķīmiskas, bioloģiskas, fiziskas vai ar citām kultūrām saistītas) iemesli.

4.8. Šajā saistībā īpaša nozīme ierosinātajā regulā būtu jāpiešķir aizsargājamo vai jutīgo teritoriju jēdzienam. Augu aizsardzības līdzekļu lietošana vairs nebūs iespējama dažās aizsargājamās vai jutīgās teritorijās (pilsētu zaļajās zonās, tostarp publiskos parkos vai dārzos, rotaļu laukumos, atpūtas vai sporta zonās, sabiedriskas lietošanas takas, *Natura 2000* aizsargājamās teritorijās un citās ekoloģiski jutīgās teritorijās, ko var saglabāt apdraudētiem apmeteksnētājiem), ja vien netiks izpildīti konkrēti nosacījumi un tikai pēc tam, kad šo līdzekļu profesionālais lietotājs būs sniedzis rūpīgu pamatojumu, kādus produktus viņš plāno izmantot, kādā veidā, kad un cik ilgi. Tādēļ ir svarīgi, lai kompetentajām apstiprinātājām iestādēm būtu pietiekami kvalificēts personāls, lai novērstu vilcināšanos, kas ved pie novēlotas kaitēkļu apkarošanas līdzekļu izmantošanas un kavē savlaicīgu rīcību pret kaitēkļu parādīšanos.

4.9. No otras puses, būtu jāņem vērā dalībvalstu īpašie ģeogrāfiskie un klimatiskie apstākļi, lai nodrošinātu, ka netiks pārmērīgi ierobežota augu aizsardzības līdzekļu izmantošana lauksaimniecības zemēs ekoloģiski jutīgās teritorijās, kas citādi nespētu tikt galā ar jaunu kaitēkļu parādīšanos. Piemēram, Spānijā *Natura* tīkls sedz 27 % teritorijas, kas ietver tūkstošiem hektāru lauksaimniecības kultūrām un lopkopībai izmantotās zemes. Laba stratēģija var ietvert dažādu teritoriju zonēšanu, norobežojot un no pārējām teritorijām nošķirot platības, kas veido aizsargājamo apgabalu. Galīgais lēmums ierobežot lietošanu jutīgās teritorijās būtu jāpieņem, balstoties uz spēcīgiem zinātniskiem un agronomiskiem pierādījumiem, kas pamato konkrētās teritorijas noteikšanu par aizsargājamo.

4.10. Robežvērtība, kas jāsasniedz pirms ķīmiskās iejaukšanās, tiks sīki izklāstīta konkrētiem kultūraugiem paredzētajos noteikumos, un dalībvalstu kompetentās iestādes būs atbildīgas par elektroniska integrētās augu aizsardzības un augu aizsardzības līdzekļu lietošanas reģistra izveidi, nodrošinot, ka profesionālie lietotāji ievada savus datus.

4.11. Turklāt, ņemot vērā, ka nepietiekamas zināšanas par pesticīdu optimālu izmantošanu bija viens no galvenajiem šķēršļiem, kas neļāva īstenot Direktīvu par pesticīdu ilgtermiņu lietošanu⁽¹³⁾, EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija ir ņēmusi vērā daudzus tās ieteikumus par apmācību un spēju veidošanu.

4.12. Tiks izveidots jauns centrālais elektroniskais reģistrs apmācības sertifikācijai. Tajā būs ietverta detalizēta informācija par apmācību sertifikātu derīguma termiņu (pieci gadi konsultantam un desmit gadi izplatītājam vai profesionālajam lietotājam). Pirms lietotājs var nopirkt vai lietot augu aizsardzības līdzekļus, kas atļauti profesionālai lietošanai paredzētām lietošanas iekārtām, un pirms konsultants var sniegt padomu, būs nepieciešams pierādījums par apmācību. Izplatītājiem būs jānodrošina pietiekams skaits apmācītu darbinieku.

4.13. Kad iestāžu veiktā lauksaimniecības datu apstrādē jāgarantē privātums, un pirmām kārtām jānodrošina lauksaimniekiem labāka piekļuve digitālajai apmācībai un platjoslas pakalpojumiem, lai novērstu lielāku slogu un pūles lauksaimniekiem, kuriem bieži trūkst tehnisko resursu un cilvēkresursu, lai izpildītu ar elektronisko reģistru saistītās prasības.

⁽¹³⁾ EESK informatīvs ziņojums "Direktīvas par pesticīdu ilgtermiņu lietošanu novērtējums".

4.14. Regulas īstenošanu sekmētu lielāka sabiedrības un it īpaši patērētāju informētība par pesticīdu nozīmi un lietošanu saskaņā ar valsts un Eiropas tiesību aktiem. Lai labāk informētu sabiedrību kopumā un politikas veidotājus, būtu svarīgi rīkot izpratnes veidošanas un izplatīšanas kampaņas. Būtu jāizplata informācija, piemēram, par faktoriem, kas saistīti ar pārtikas cenu noteikšanu, un par jautājumiem, kas ciešāk saistīti ar produktu marķēšanu vai sertifikāciju ⁽¹⁴⁾.

4.15. Tāpat starptautiskajā tirdzniecībā ir jāsauglabā vienlīdzīgi konkurences apstākļi. Lai dažādas ES politikas jomas būtu savstarpēji saskaņotas, jāievēro īpaša rūpība, aizliedzot importēt pārtikas produktus, kas apstrādāti ar Eiropas Savienībā aizliegtiem produktiem.

Briselē, 2022. gada 14. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Christa SCHWENG*

⁽¹⁴⁾ EESK informatīvs ziņojums "Direktīvas par pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu novērtējums".